

Recente publicaties

Heubeck, M. & Dymond, J.N. 1987. The Shetland Beached Bird Survey, March 1986 - February 1987. Unpublished Report to the Shetland Oil Terminal Environmental Advisory Group, Lerwick, May 1987.

Dit rapport is alweer het achtste jaarverslag van de olieslactoffer-tellingen op de Shetland Eilanden. Ofschoon dit jaar een grotere afstand werd onderzocht dan ooit, bleef het aantal vondsten beperkt tot 1974 kadavers. Het gemiddelde per kilometer is dan ook het laagst geregistreerde tot nu toe (2.93/km). De talrijkste vogelsoorten waren de Noordse Stormvogel *Fulmarus glacialis* (656 exemplaren), de Zeekoet *Uria aalge* (424), de Drieteenmeeuw *Rissa tridactyla* (166), de Zilvermeeuw *Larus argentatus* (119) de Grote Mantel-meeuw *Larus marinus* (118) en de Kuifaalscholver *Phalacrocorax aristotelis* (117). Niet meer dan 12.2% van de kadavers was met olie besmeurd.

Meest opmerkelijk was het na vijf opeenvolgende jaren nu eens ontbreken van een Zeekoeten-'wreck' op de Shetlands. De kleine aantallen aanspoelende Zeekoeten worden verklaard door de, volgens het Schotse Seabirds At Sea Team, kleine aantallen overwinteraars rond de Shetlands deze winter. De grootste concentraties overwinteraars werden zuidelijker dan gebruikelijk aangetroffen en de kleine aantallen dode Zeekoeten (op zowel de Orkneys als de Shetlands) moeten dan ook niet verklaard worden door een verbetering van de omstandigheden rond deze eilanden. Ook de Drieteenmeeuw was minder talrijk dan de laatste jaren het geval was, een gevolg van een verminderend broedsucces: juist juveniele exemplaren ontbraken bij de strandtellingen. CJC

Teixeira, A.M. 1986. Inspeccões costeiras para defecção de aves marinhas mortas, 1984-85 [Coast inspections for detection of dead seabirds, 1984-85]. *Cyanoptica* 3(4):635-651.

Een verslag van de olieslactoffertellingen op de Portugese kust over de periode november 1984-maart 1985. In totaal werd 735 km onderzocht, maandelijks gemiddeld zo'n 147 km. Onder de 1257 dode vogels bevonden zich, zoals ook in vroegere jaren werd vastgesteld, relatief weinig olieslactoffers (7.2%). De *Alca torda* was met 634 aangetroffen kadavers weer de talrijkste soort. Deze sterfte kon ook nu weer vrijwel volledig worden toegeschreven aan de visnet-verdrinkingen bij Fonte da Telha, de monding van de Taag. Opvallend groot was deze winter het aantal Papegaaiduikers *Fratercula arctica* (182 exx.). Ofschoon in het artikel wordt gesproken van 'an important wreck', gaat het niet in op mogelijke oorzaken. Slechts een minderheid van de Papegaaiduikers was met olie besmeurd (19.2%). CJC

Gaston, A.J. & Noble, D.G. 1986. The possible effect of food availability on incubation and brooding shifts of Brunnich's Guillemots *Uria lomvia* at Digges Island, Northwest Territories. *Seabird* 9:47-51.

Deze auteurs vonden dat in de zeer grote kolonie Dikbekzeekoeten op Digges Island, NW-Canada (300.000 paar) de oudervogels elkaar veel minder frequent afwisselden bij het broeden en warm houden van de jongen dan in de veel kleinere (80.000 paar), eveneens NW-Canadese kolonie op Prince Leopold Island. Ze

suggereren dat de lengte van één voedselvlucht (en daarmee ook van één broedbeurt) positief gecorreleerd zou zijn met de beschikbaarheid van voedsel binnen de actieradius van de vogels (ca. 100 km). Bij een slechte voedselsituatie zouden de vogels langer wegblijven, c.q. blijven broeden om zodoende hun vliegtijd als percentage van hun totale tijdsbudget te minimaliseren.

MP

Harris, M.P., Wanless, S. & Rothery, P. 1986. Counts of breeding and non-breeding Guillemots *Uria aalge* at a colony during the chick rearing period. *Seabird* 9:43-46.

Heel kort wordt hier ingegaan op het verschil in aanwezigheid in een kolonie op Isle of May, Schotland, tussen territoriale en niet-territoriale Zeekoeten gedurende de maand juni. Het blijkt dat de variatie in totaal getelde aantallen vooral veroorzaakt wordt door de categorie van niet-territoriale vogels. Met name tweedejaars vogels keren vaak pas laat in juni voor het eerst naar de kolonie terug. Het blijkt dan ook dat de aantallen niet-territoriale Zeekoeten in de kolonie na de eerste 10 dagen van juni duidelijk toenemen en dat het aantal dan tot het eind van de maand, hoewel fluctuerend, ongeveer op hetzelfde niveau blijft. Succesvolle broeders nemen, uiteraard, na het uitspringen van de jongen rond 22 juni in aantal af; territoriale niet-broeders blijven tot eind juni op het zelfde niveau. De hier verschaft informatie doet het vermoeden rijzen, dat het jaarlijks waarneembare, doch geringe juni-voorkomen van de Zeekoeten voor de Noordhollandse kust betrekking zou hebben op tweede, of eventueel zelfs derdejaars vogels, die nog op weg zijn naar hun kolonies, waar ze niet meer tot broeden komen.

MP

Anonymus 1987. Verschmutzung der Nordsee durch Öl - Seevögel-Verölung. *Orn.Mitt.* 39(1):20.

Op Helgoland worden sinds 1962 olieslachtoffers geteld. Tot 1979 lag het gemiddelde op 50 vogels per jaar, maar vanaf dat jaar is het aantal olieslachtoffers sterk toegenomen, tot een gemiddelde van ongeveer 400 vogels. In 1983 werden zelfs meer dan 800 vogels gevonden.

Onderzoek voor de Duitse kust van augustus 1983 tot april 1985 wees uit dat ongeveer 35% van alle gevonden zeevogels door olie was omgekomen. Bij enkele soorten lag dit aandeel belangrijk hoger, tot 95% aan toe. Alkachtigen en Drieteenmeeuwen zijn de talrijkste olieslachtoffers, gevolgd door zeeëenden, de Noordse Stormvogel en duikers. Inwendig onderzoek wees uit dat een groot deel van de uitwendig niet met olie bevuilde vogels aan inwendige olievervuiling gestorven was. Zelfs bij jonge, nog niet vliegvlugge Drieteenmeeuwen werd inwendige olie gevonden (opmerkelijk!, red.).

Zowel 's winters als 's zomers wordt olie geloosd. Dat het aantal aangespoelde olieslachtoffers 's winters het grootst is komt doordat olie als gevolg van de lage temperatuur minder snel verdamp/afbreekt. Door middel van vliegtuigwaarnemingen is komen vast te staan dat door de jaren heen de overgrote meerderheid van de olieverontreinigingen langs de hoofdscheepvaartroutes wordt aangetroffen.

GOK

Coulson, J.C. & Butterfield, J. 1986. Studies on a colony of colour-ringed Herring Gulls *Larus argentatus*: I. Adult survival rates. *Bird Study* 33: 51-54.

Dit artikel geeft een nauwkeuriger schatting van de jaarlijks overleving van adulte Zilvermeeuwen *Larus argentatus* dan tot nu toe was gebeurd, op basis van 6 jaar met zeer frequente waarnemingen aan gekleurde vogels van bekend

geslacht in een kleine, 40 paar tellende kolonie in NO-Engeland. Van jaar op jaar overleeft 91.7% van de oude vogels. Opvallend is dat de overleving van wijfjes (94.5% per jaar) duidelijk hoger was dan die van mannetjes (87.3% per jaar). Uitgaande van de veronderstelling (gezien de waarnemingen redelijk lijkend) dat alle verdwenen vogels zijn gestorven en wel in dezelfde maand als waarin ze voor het laatst gezien werden, blijken de meeste vogels (ca. 50%) dood te gaan in de maanden juli-september. Dan is net het uitputtende broedseizoen achter de rug en de vogels zijn in het midden van de rui. De wintermaanden laten geen verhoogde mortaliteit zien. De nieuwe schattingen voor de overleving heeft nog altijd een te groot 95%-betrouwbaarheidsinterval (87.8-94.8% per jaar) om echt goed bruikbaar te zijn. Immers, afhankelijk van waar in dit interval de werkelijke waarde ligt, komt men tot minimaal 7.7 en maximaal 18.7 potentiële broedseizoenen per exemplaar. Deze variatie is nog te groot om goede voorspellingen over populatieverloop te kunnen doen.

MP

Coulson, J.C. & Butterfield, J. 1986. Studies on a colony of colour-ringed Herring Gulls *Larus argentatus*: II. Colony occupation and feeding outside the breeding season. *Bird Study* 33:55-59.

Op dezelfde NO-Engelse kolonie Zilvermeeuwen blijken het gehele jaar door vogels waargenomen te worden. Van alle waarnemingen binnen een straal van 1 kilometer van de kolonie bleek steeds het overgrote deel uit de kolonie zelf te komen. Alleen in juli-september (voor wijfjes zelfs tot oktober) kwam 15-25% van de gevallen van buiten de kolonie. Het is sowieso opmerkelijk dat wijfjes veel vaker langer dan een maand niet in de kolonie werden gezien dan mannetjes. Vogels waarvan bekend was dat ze nog maar 4-6 jaar oud waren, bleken eveneens vaak lange tijd niet in de kolonie te verschijnen. De Zilvermeeuwen uit deze kolonie werden relatief weinig op vuilnisbelten gezien, terwijl nabije vissershavens evenmin uitvoerig werden bezocht. Waarschijnlijk werd vooral op zee achter kotters gefourageerd. Bij frequente bezoeken aan mogelijke voedselgebieden in een straal van 50 kilometer rondom de kolonie kwam 95% van de meldingen van gekleurringde vogels van binnen een straal van 25 kilometer. De Zilvermeeuwen van deze kolonie bleken dus een enorme, het gehele jaar durende band met de onmiddellijke nabijheid van hun kolonie te hebben.

MP

Hey, E. & Peet, G. (eds) 1986. *Proceedings of the 2nd North Sea Seminar '86 in Rotterdam*, vol. 1. Werkgroep Noordzee, Amsterdam.

Peet, G. (ed) 1987. *Proceedings of the 2nd North Sea Seminar '86 in Rotterdam*, vol. 2. Werkgroep Noordzee, Amsterdam.

Van 1 tot en met 3 oktober 1986 duurde het door de Werkgroep Noordzee, in samenwerking met Friends of the Earth International (FOEI) en het European Environmental Bureau georganiseerde symposium, dat als titel droeg: *The Status of the North Sea Environment; Reasons for Concern*. Ongeveer 145 deelnemers, afkomstig uit ondermeer Denemarken, West-Duitsland, Nederland, België en Groot-Brittannië, woonden dit professioneel opgezette symposium bij. De voornaamste onderwerpen (of thema's) van het seminar waren achtereenvolgens:

-*Signals of environmental deterioration*

-*Sources of pollution and its impact on environmental quality*

- Non-pollution threats to the North Sea environment
- Technical facilities for environmental protection
- Policy options and international regulations for the protection of the North Sea environment

en het geheel werd besloten met een forum-discussie.

Het 54 pagina's tellende eerste deel van deze proceedings werd al op de conferentie uitgereikt en bevat artikelen en de inleiding tot de bijeenkomst: Reasons for Concern an Introduction (Dr C.C.ten Ballers-Tjabbes), The North Sea, an Overview (Dr D.Eisma), The North Sea, impact on the ecology (Dr C.C.ten Ballers-Tjabbes) en The Quality of the North Sea, National points of view (F.de Jong).

Het 350 pagina's tellende tweede deel bevat een integrale weergave van de lezingen en de daaraan gekoppelde discussies, alsmede een terugblik op het symposium door de voorzitter, Dr P.W.Birnie. De volgende lezingen zijn opgenomen:

Ecotoxicological effects of pollution on the ecosystems of the North Sea (Dr J.Kuiper), Eutrophication: reasons for satisfaction or concern? (Dr J.Beuke-ma), Fish, diseases, signals for a diseased environment? (A.D.Vethaak), Sea-bird mortality and oil pollution; Netherlands coast 1947-1985 (C.J.Camphuysen), The status of marine mammals in the southern North Sea (Dr M.Klinowska), North Sea pollution: the use of modelling techniques for impact assessment of waste inputs (J.A.van Paege, L.Postma), Environmental effects of ocean incineration: an uncertain science (S.A.Lentz), Prevention of sediment pollution at the source: a matter of pollution loads and criteria (Dr J.Dogterom), Land reclama-tion on the North Sea coast of the U.K. (Dr S.Gubbay, P.Horsman), Recla-mation and embankment in the international Wadden area (K.van der Zwiep), Fisheries management and the North Sea ecosystem (Dr H.Kleinstaub), The im-pact of fisheries on seabird populations in the North Sea (Dr R.W.Furness), Facilities for the reception of wastes, a shipping industry view (M.D.Squires), Industrial developments in effluent and discharge containment (C.G.van der Voet), Vessel Traffic Services in the southern North Sea (Prof J.F.Kemp), Signals of a diseased environment; a basis for a North Sea environmental policy (Dr C.C.ten Ballers-Tjabbes), Shipping and the North Sea environment; is there a need for special international regulation of liability and compen-sation for environmental damages arising from the maritime transportation of hazardous and noxious cargoes (A.F.M.de Bièvre), Enforcement of inter-national environmental instruments in the North Sea: the missing link (A.IJlstra), A comprehensive North Sea Convention: new approach, old policy? (S.A.Andresen).

Het is een prachtig verzorgde uitgave, waarmee de werkgroep en vooral de stuwende kracht achter dit seminar, Gerard Peet, alleen maar gecompimenteerd kunnen worden. Bestellingen van de uitgave naar:

Werkgroep Noordzee, Vossiusstraat 20 III, 1071 AD Amsterdam.

De prijs bedraagt ongeveer f 65,-, dit kan telefonisch nagevraagd worden bij de werkgroep (020-761477). Geïnteresseerden in één of enkele van de genoemde titels kunnen daarvan ook een kopie opvragen bij ondergetekende, tegen ver-goeding van porto- en kopiëerkosten.

CJC

Storstein, B. 1987. Høsttrekket ved Haugesund 1979-84: Trekkforløp og antall. Del 1: Lomer-riksefugler. Vår Fuglefauna 10(1):25-36.

Storstein geeft een overzicht van de resultaten die behaald werden tij-dens talrijke zेत्रektellingen bij Kvalsvik, Haugesund (110 kilometer ten

Zuiden van Bergen, ZW Noorwegen) in de jaren 1979-84 en op het eilandje Røvaer, 10 kilometer voor de kust van Kvalsvik, in de jaren 1980-84. Het rapport bespreekt alleen de najaarstrek (juli-november) en in dit deel zijn van duikers tot rallen alle soorten opgenomen (dat wil zeggen: duikers, futen, stormvogelachtigen, aalscholvers, Jan van Gent, Blauwe Reiger, zwanen, ganzen, eenden, roofvogels en het Korhoen). De rest zal in een vervolgp-publicatie worden besproken en dat in dit artikel de totalen van de Scholekster zijn te vinden zal op een vergissing berusten.

De voornaamste resultaten worden in dit artikel kort toegelicht, waarbij, gelukkig, nu eens een vergelijking met omliggende landen niet uit de weg wordt gegaan. Daarnaast worden in een uitgebreide tabel veel basisgegevens gepresenteerd, zodat de gegevens ook voor buitenstaanders toegankelijk worden. Totalen en uurgemiddelden, beide per decade, opgesplitst voor de beide posten worden samen met het aantal waarnemingsuren gegeven. Merkwaardig is dat de bespreking zowel als het cijfermateriaal uitsluitend betrekking hebben op vogels die in zuidelijke richting de posten passeerden. Over andere vogels wordt niet gerept. Een korte indruk van de aardigste gegevens:

- duikers bleken (naar onze begrippen) niet bijzonder talrijk, met uurgemiddelden van ten hoogste 2.8 (Røvaer, derde decade september), maar duidelijker dan bij ons is er sprake van najaarstrek (het sterkst in september-oktober). De totale hoeveelheid duikers bedroeg tenminste 4400.
- Noordse Stormvogels trokken bij Røvaer in veel grotere aantallen langs dan bij de post in Kvalsvik (21 933 tegen 71 exemplaren), maar net als in ons land werden seizoentotalen bepaald door exceptionele passage en varieert de treksterkte enorm. Zo trokken op 11 september 1982 liefst 16 600 exemplaren zuidwaarts.
- Grauwe Pijlstormvogels passeren hier eerder in de tijd dan verder zuidelijk in de Noordzee.
- Ook Jan van Genten waren bij Røvaer aanmerkelijk talrijker dan bij Kvalsvik (10 216 tegen 3 034 exemplaren), maar Aalscholvers waren juist dichter onder de vaste wal wat talrijker (Røvaer 3027, Kvalsvik 28 245 exemplaren). De Aalscholver is één van de weinige soorten die hoofdzakelijk overdag trekt.
- De sterkste trek van ganzen en zweeenden werd van eind augustus tot begin oktober geregistreerd (totaal 11 036 Grauwe Ganzen bij Kvalsvik!), IJS- en zeeëenden werden vooral in oktober en begin november gezien. Van geen enkele eend werden werkelijk grote aantallen geregistreerd.
- Ook roofvogels werden niet in indrukwekkende hoeveelheden opgemerkt en hoe we ons het drietal Korhoenders moeten voorstellen (alle oktober)....
- De Scholekster tenslotte, ofschoon niet besproken toch aanwezig in de totaal-lijst, is in dit overzicht veruit de talrijkste soort met 2225 exemplaren op Røvaer en niet minder dan 55 943 bij Kvalsvik. Zeer sterke doortrek werd geregistreerd in de laatste juli- en eerste augustus-decaden. De aantallen Kuifaalscholvers en Eldereenden, beide talrijke soorten in dit gebied, zijn niet gegeven.

CJC, GOK

++++++

Nedewerkers aan deze rubriek waren C.J.Camphuysen (CJC), G.O.Keijl (GOK) en N.Platteeuw (MP).